

Jak przebiega rozwój dzieci z autyzmem ?

Tematem, który dotyczył występowania pierwszych objawów autyzmu zajmowała się Hanna Jaklewicz (1993). Przygotowała dynamiczny model zmian, które pojawiały się u dzieci z zaburzeniami autystycznymi. Według wyżej wymienionego modelu dynamika zaburzenia jest związana z wieloma czynnikami np. wiek, w którym wystąpiły pierwsze symptomy zaburzenia, dlatego wyróżniła dwie grupy - do 12. miesiąca i po 12. miesiącu życia dzieci. Wyodrębniła takie sfery rozwoju jak: komunikacja werbalna i niewerbalna, kontakt społeczny, aktywność i zainteresowania, rozwój fizyczny.

W kontakcie społecznym, w okresie od narodzin do 12. miesiąca życia dziecko z autyzmem przejawia:

- izolacje społeczną;
- unikanie fizycznego kontaktu z matką,
- nie reaguje na widok i głos matki;
- unikanie kontaktu wzrokowego;
- wykazuje zainteresowanie obiektami nieożywionymi;
- otoczenie poznaje w sposób polisensoryczny, często podejrzewa się u tych dzieci niedosłuch bądź głuchotę;
- ujawniają się zaburzenia dotyczące procesów wegetatywnych.

Po 12. miesiącu życia w kontakcie społecznym widoczne jest:

- izolowanie się od innych osób w trakcie wykonywania czynności;
- ograniczony kontakt z najbliższym otoczeniem; nawiązywanie kontaktów z rówieśnikami między 3.-5. rokiem życia oraz dostosowywanie się do wymagań grupy.

W komunikacji werbalnej w okresie od urodzenia do 12. miesiąca życia wyróżnia się:

- sporadyczne echolalie;
- rozumienie i wykonywanie poleceń;
- opóźniony rozwój mowy.

Po 12. miesiącu życia w komunikacji werbalnej wyodrębnia się:

- ujawnianie się echolalii bezpośredniej i odroczonej;
- wykonywanie poleceń wybiórczo, mimo ich rozumienia; regres używania mowy.

W aktywności i zainteresowaniach w okresie od urodzenia do 12. miesiąca życia występują:

- stereotypie,

- ruchy rąk i dłoni;
- stereotypie współistniejące z niepokojem ogólnym;
- natężenie lękowych zachowań oraz reakcje mające silne ekspresje samotna zabawa, zabawkami mechanicznymi.

Po 12. miesiącu życia w aktywności i zainteresowaniach widoczne są:

- stereotypie zachowania, dotyczące podskoków, kręcenia się wokół własnej osi, wprawianie przedmiotów w ruch wirowy;
- silne stany lękowe, w sytuacjach zmieniających swoje dotychczasowe szablony postępowania
- schematyczny charakter zabawy: zafascynowanie układankami, wodą; układanie w sposób precyzyjny puzzli w wieku 5-6 lat; lepsza koncentracja uwagi w wieku 10-12 lat; zatrzymanie się rozwoju w mowie i interpersonalnych kontaktach w wieku 14-16 lat.

W rozwoju fizycznym w okresie od urodzenia do 12. miesiąca życia nie ma przejawiają się żadne objawy autyzmu, dziecko jest w normie rozwojowej.

Po 12. miesiącu życia w rozwoju fizycznym dziecko:

- nadal jest w normie rozwojowej;
- ma ograniczenia w zakresie wyboru pokarmów; swoje potrzeby fizjologiczne sygnalizuje około 2 roku życia (H. Jaklewicz, 1993, s.59-67).

Porównując wszystkie wyżej wymienione sfery, dzieci autystyczne w okresie od urodzenia do 12. miesiąca życia mają mniejsze nasilenie dysharmonii rozwojowej, ograniczony kontakt społeczny oraz budują poczucie bezpieczeństwa na podstawie swoich schematów, zaś po 12. miesiącu życia możemy zaobserwować natężenie rozwojowych dysharmonii (J. J. Błeszyński, 2014).

Specyfikę zaburzeń, które występują w rozwoju dziecka z autyzmem w okresie od urodzenia do powyżej 4. roku życia przedstawił Jacek J. Błeszyński. Wyodrębnił trzy okresy: od urodzenia do 18. miesiąca życia; od 18. miesiąca życia do 4. roku życia oraz powyżej 4. roku życia i wyróżnił takie funkcje jak: komunikacja, zachowania społeczne, sensoryczno- motoryczne, samoobsługę oraz poznanie.

W zachowaniu społecznym w okresie od urodzenia do 18. miesiąca życia wyróżnił:

- unikanie kontaktu wzrokowego i fizycznego;
- minimalny kontakt z osobą, z którą najczęściej dziecko przebywało;
- opóźniony rozwój emocjonalny;
- niechęć do nawiązywania kontaktu, tulenia, pocieszenia; sztywność ciała podczas prób brania na ręce;

- zabawę samotną;
- brak zainteresowania zabawkami.

W okresie od 18. miesiąca życia do 4. roku życia widoczne jest:

- Odrzucenie przytulania, pocieszenia;
- dalsze unikanie kontaktu wzrokowego;
- samotna zabawa;
- wprawianie przedmiotów w ruch wirowy;
- brak umiejętności naśladowania.

Powyżej 4. roku życia widoczne jest:

- brak umiejętności rozróżniania osób i przedmiotów;
- brak umiejętności do okazywania emocji;
- brak umiejętności naśladowania;
- zabawa samotna;
- nieprawidłowy rozwój funkcji emocjonalnych i społecznych.

W komunikacji w okresie od urodzenia do 18. miesiąca życia zauważa się:

- odrzucanie prób nawiązywania kontaktu z innymi ludźmi;
- brak umiejętności komunikacji pozawerbalnej;
- brak umiejętności naśladownictwa gestu;
- brak gruchania, gaworzenia w okresie melodii oraz brak okresu słowa.

W okresie od 18. miesiąca do 4. roku życia wyróżnia się:

- brak zdolności rozumienia języka i mowy;
- niewykorzystywanie gestów i ruchów w komunikacji;
- echolaliczna mowa; mowę przy użyciu zmienionej składni, intonacji, artykulacji.

Powyżej 4. roku życia widoczny jest:

- echolalie bezpośrednie i odroczone;
- nieprawidłowości lub brak używania zaimków osobowych;
- nieprawidłowa barwa i natężenie głosu w mowie;
- opóźnienie w rozwoju mowy.

W funkcji sensoryczno - motorycznej, w okresie od urodzenia do 18. miesiąca życia wyróżnia się:

- powtarzalność ruchów ciała;
- widoczny opór wobec zmian, które występują w zachowaniu i otoczeniu, psychoruchowa nadpobudliwość, pasywność, wycofanie się;
- w reakcji występują nietypowe zachowania sensoryczne; przez długi czas wpatrywanie się w jeden punkt.

W okresie od 18. miesiąca życia do 4. roku życia wyróżnia się:

- nieprawidłowości w przywiązaniu do przedmiotów;
- brak akceptacji względem zmian;
- nagle występujące zmiany nastroju;
- niezwykła manipulacja ciałem lub przedmiotami w otoczeniu.

Powyżej 4. roku życia wyróżnia się:

- nasiloną potrzebę niezmienności i identyczności;
- zainteresowanie wąskim polem zainteresowań;
- przywiązanie do przedmiotów nietypowych;
- fascynacja, opukiwaniem i obracaniem przedmiotów.

W funkcji samoobsługi w okresie od urodzenia do 18. miesiąca życia wyróżnia się:

- problemy ze spaniem i jedzeniem;
- wyciszenie lub nadpobudliwość;
- nieadekwatne reakcje do bodźców;
- ograniczone zainteresowania;
- brak umiejętności żucia stałych pokarmów.

W okresie od 18. miesiąca życia do 4. roku życia wyróżnia się:

- duże nasilenie lękowe;
- problemy ze snem;
- brak poczucia lęku czy zagrożenia;
- problemy z treningiem czystości.

Powyżej 4. roku życia wyróżnia się:

- autoagresje;
- niechęć do dokonywania zmian;
- umiejętność wykonywania różnych czynności.

Funkcja poznawania w okresie od urodzenia aż do 4. roku życia nie występuje, zaś powyżej

4. roku życia wyróżnia się:

- niespotykane umiejętności w zapamiętywaniu i uczeniu się;
- odkrywanie nowych umiejętności;
- trudności w myśleniu abstrakcyjnym; uogólnianie umiejętności.

Nadal problem stanowi uchwycenie momentu, w którym pojawiają się pierwsze objawy zaburzenia. Technika wywiadu z rodzicami nie jest doskonała, ma w sobie różne nieścisłości, ciężko jest określić pierwszy moment ukazania się symptomów autyzmu, ponieważ niektóre zaburzenia, występują także u dzieci, które rozwijają się w sposób prawidłowy. Zaburzenia, które zostały dosyć wcześnie zauważone są wyrównywane, jednak u dzieci z autyzmem można zaobserwować nierówny stopień gotowości do podjęcia przez dziecko określonych zadań, które powodują krótsze i dłuższe zaburzenia ciągłości w procesach rozwojowych (T. Gałkowski, 1989). Wystąpienie pierwszych objawów powinno się łączyć z czasem, w którym rozpoczęto interwencję, która miała na celu wsparcie zaburzonego rozwoju (J.J. Błeszyński, 2014).

Paulina Walkowicz – nauczyciel wspomagający w SP 300 w Warszawie